

DISSERTATIO CRITICA
DE
ORTU ET INCREMENTIS
LINGUAE LATINAE,

QUAM,
VENIA ORDINIS AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM
AD AURAIUM INCLYTUM ATHENÆUM,

P. P.

JOHANNES GABRIEL LINSÉN,

PH. MAG., LITTERAT. ROMAN. ADJUNCTUS,

ET

IVARUS UDALR. WALLENIUS,

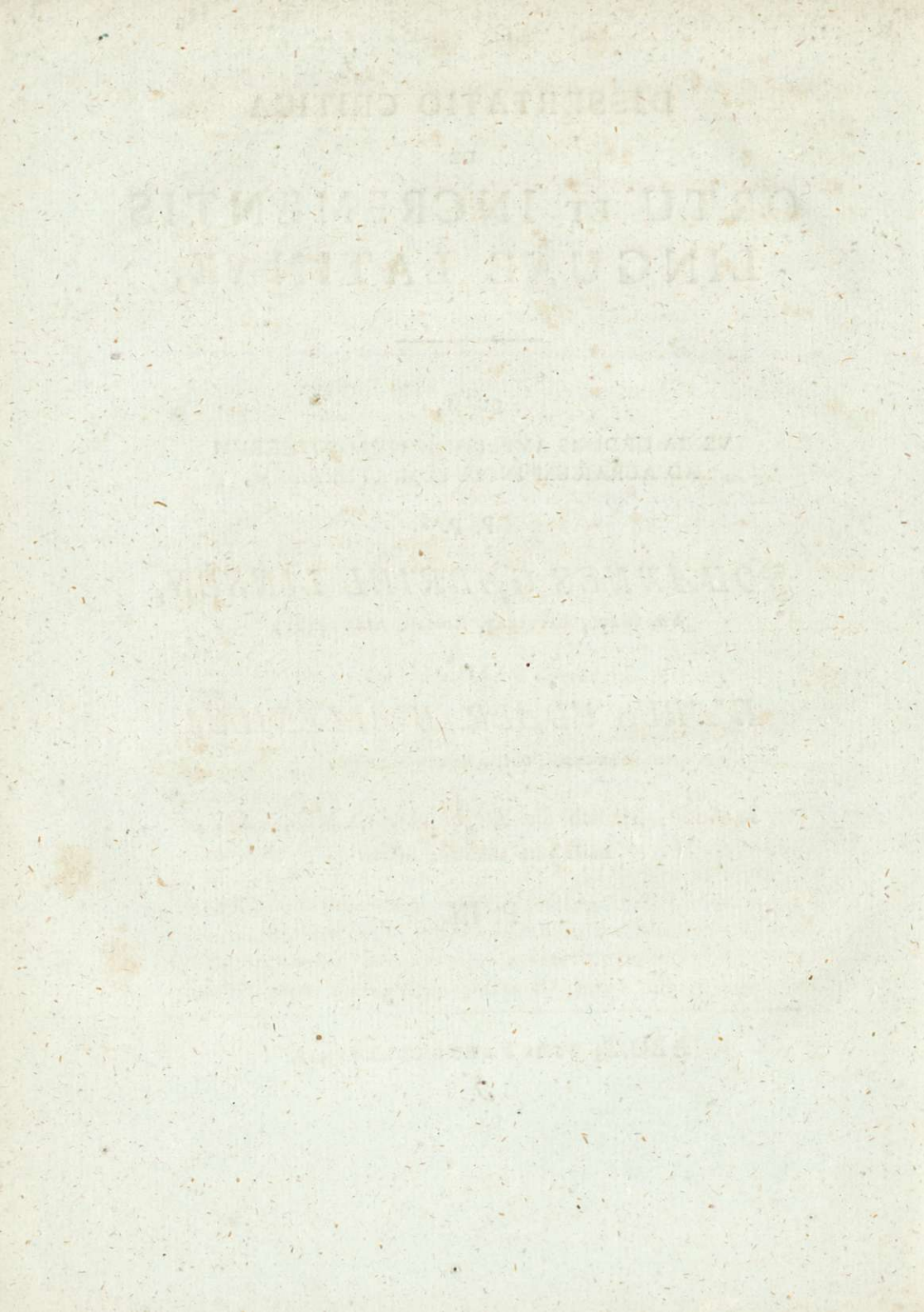
STIPEND. PUBL., BOREA-FENNO.

In Audit. Medico die XII Novembris MDCCCXIV,
horis ante meridiem solitis.

P. III.

ABOÆ, TYPIS FRENCKELLIANIS.

5.

Cui etiam sententiæ convenientissimum est venerandum
favaviter canentis elegiarum Mulsæ testimonium.

*Romulus æternæ nondum formaverat urbis
Moenia consorti non habitanda Remo;
Sed tunc pascebant herbosa palatia vacæ,
Et stabant humiles in Jovis arce case.
Lacte madens illic suberat Pan ilicis umbra,
Et facta agrestis lignea falce Pales:
Pendebatque vagi pastoris in arbore votum,
Garrula silvestri fistula sacra deo. - - -
Carpite nunc, tauri, de septem montibus herbas,
Dum licet: heic magnæ jam locus urbis erit. (o)*

Quod autem & fasti Romanorum patrii & historici Græci
produnt (p), Evandrum Arcadicæ coloniz ducem sexage-
E
simo

o) ALBIUS TIBULLUS, L. II, El. V., v. 23, [qq.

p) LIVIUS, L. I, cc. 5, 7. JUSTINUS, *Historiarum Philippicarum*
L. XLIII, c. I. SEXTUS AURELIUS VICTOR, *de origine gentis Ro-*
manæ (Vide *Historiæ Romanæ Scriptores Latini veteres qui exstant*
omnes. Genævæ, 1623, fol. Tom. I, p. 595). VIRGILIUS, *Æn.*
VIII, 51-54, a quo v. 313 etiam Evandrus appellatur *Romanæ*
conditor arcis. OVIDIUS, *Fastorum* I, 497-584. DIONYSIUS
HALIC. L. I, c. 31. PAUSANIAS, L. VIII, c. 43. Singularis au-
tem, quam de Evandri adventu protulit opinionem PHILIPPUS CLU-
VERIUS, quamvis minime probabilis, silentio tamen non videtur præ-
termittenda. "Sane, quantum ego, inquit, ex auctoribus colli-
gere, quantumque judicio meo disquirere yaleo, *Evander iste*

fimo ut ferunt anno ante Trojæ expugnationem classe duarum navium ad Italiam appulisse & sedem, Aboriginum venia, delegisse civibus in uno collum juxta Tiberim, quos septem gemina deinde omnes complexa est Roma, oppidoque Pallanteo illic constituto prima quasi elementa Mavortiorum produxisse mœnium, haud tanti est, ut fidem eorum elevet, quæ jam attulimus, testimoniorum. Quamquam enim minime negamus, valde esse in Italia Evandrium heroa celebratum fama, ut sacrum videatur committere, quisquis ex annalibus nomen ejus debeat, neque improbabile habemus, quo sita fuit *arx* (q) ista.

non sub Trojani demum belli tempestatem ex Arcadia cum exigua manu in Italiam venit, sedemque apud Tiberis ripam posuit; sed jam inde eorum dux fuit Pelasgorum, qui ex Hæmonia sive Thes-salia, quo majores eorum ex Arcadia migraverant, per Dodonem & Padi ostia in eum agrum, qui postea Sabius dictus est, ad Aborigines pervenerunt, communique simul nomine *Latini* dicti sunt." *Italia antiqua*, p. 808. De Pelasgis mox dicendum.

q) Monet CLUVERIUS (l. c. p. 1304), *arcem* & *arces* sæpius apud Virgilium appellari montium juga. Neque tamen istæ a Virgilio primo ita usurpatae sunt voces; quin potius hæc vis eorum habenda est propria. Exempla vero hujus usus luculentissima sunt *Georgicorum* I, 240, sq. & II, 534, sq. Item HORATIUS, *Carminum* L. II, od. VI, v. 21, sq. Quæ significatio in cognatis etiam vocabulis Græcis *ἀργεῖς* & *ἀργεῖος* (πόλις ἀργή apud Homerum frequens) apparet. Ceterum eadem est ratio vocabulorum *arx* atque *templum*. Ambo valere initio locum quandam sublimem amplique prospectus, in significationes castelli & fani dein translata.

ista Arcadum, ibi postea labentibus sæculis splendida atque
magnifica surrexisse palatia, quæ in monte posita Palatino,
intima parte urbis,

Romana potentia cælo

Æquavit;

nemo tamen non facile oportet sibi persvadeat, exaggerari ver-
bis in primis a poetis hujus coloniae descriptionem, eo qui-
dem nomine justam, quod magna in Latii incolis mansuetiore
vitæ cultu formandis Evandri sine dubio fuere merita. (r)

E 2

Sed

r) "Transvectus in Italiam Evander, ob singularem eruditionem atque
scientiam litterarum, brevi tempore in familiaritatem Fauni se in-
sinuavit. . . . Primus itaque omnium Italicos homines legere &
scribere edocuit, litteris partim, quas ipse antea didicerat. Idem-
que fruges; in Græcia primum inventas, ostendit, ferendique usum
edocuit, terræque excolendæ gratia primus boves in Italia junxit."
S. AUREL. VICTOR, l. c. Fuit certe potissimum Evandri in Italos
beneficium, quod fruges ferendi artem illos docuit. Quod vero
litteras etiam in Latium attulit, non possumus quin hoc, a multis
licet auctoribus etiam aliis commemoratum, LIVIO, TACITO, *Anna-*
lium L. XI, c. 14, DIONYSIO, cet., vehementer dubitemus. Ne-
que nos latet, affirmandam esse visam illam sententiam Celeberrimo,
cujus æterno tenentur Auricæ Musæ desiderio, PORTHAN, disert,
de origine litterarum Latinarum, a G. J. CAJANDER, Aboæ 1786,
edita. Verum enim vir ipse sagacissimus & ad recentiore epocham
retrahenda putat Evandri tempora (§. 3), & superesse adhuc non
parvam heic dubitandi disputandique materiam (§. 6, not. a) fa-
tetur. Propius forsitan ad veritatem accedunt, quæ acris non mi-
nus & certi judicii, quam ingenii mollis atque faceti L. HAMMAR-
SKÖLD affert. "Då alla Historieskrifvare utsatta Evanders ankomst

Sed & ipsa auctorum de advenientibus hisce Arcadibus narratione plura continentur (s), quibus in eam adducamur sententiam,

till Italien omkr. 60 år före Trojanska kriget, kunde han visst icke flytta skrifkonsten från Grekland, ty vid den tiden kände ej Grekerne sjelfve denna konst." *P. Virgilii Maronis Opera med svenska anmärkningar.* Stockholm, 1809, 1811, p. 419, not. 20;

- s) DIONYS., l. c. "Forte tum apud Aborigines regnum a majoribus acceptum tenebat Faunus. - . - Is paucos illos Arcades comiter exceptos donavit agrorum quanta ipsi vellent portione." Dicit etiam parvum vicum ab iis fuisse constructum, huicque oppidulo nomen Palantii impositum. Idem testatur, sextadecima post Ilium captum ætate cum coloniam in Palantium ex Alba misissent Latini, non nisi scintillas quasdam remansisse prisca generis Arcadici (Ζάπυρα ἄνττα περιλειπόμενα του παλαιῦ γένους). DIONYSIUS SICULUS itinera Herculis exponens hæc habet: "Liguriam Tyrrheniamque emensus cum ad Tiberim devenisset, castra posuit ubi nunc Roma est; sed hæc multis ætatibus post a Romulo Martii filio condita est. Tunc vero indigenarum quidam exiguum admodum oppidum (μικρὴν παντελῶς πόλιν) in eo loco, qui nunc Palatium vocatur, incolebant." L. IV, c. 21. Gravissimum autem Livius præfert testimonium & manifeste probans, non ab Arcadibus initia urbis Romæ esse repetenda. "Vastæ, inquit, tum in iis locis solitudines erant", ubi Romulus & Remus expositi, ubique in stabulis Fauſtuli, magistri pecoris, educati fuere: h. e. ubi montus erat Palatinus, novis deinde muris a Romulo munitus. L. I, cc. 4, 6, 7. Scilicet non aliam Romulo urbem condenti præbuerunt hæc loca speciem, quam Ænææ, conspicienti, ut affirmat Virgilius, lucum ingentem (Æn. VIII, 342), Capitolia sylvestribus horrida dumis (348), & frondoso vertice collem (351). Arcadum

tentiam, quod numerus hominum Parrhasiorum, nimis scilicet exiguus atque tenuis, tempore sensim immixtus Aboriginum & Latinorum turbæ haud multa sui reliquerit vestigia, præter memoriam illam posteritati propagatam obscuram magis & ævo oblitam.

Fuerunt igitur (ut nimis forsitan vagata revocetur jam oratio) decantati isti Romulidæ Latialis celsæ & pulcherri-
mæ (1) Albæ soboles, seu potius gentis vetus incolentis
Latium Albanæque, quæ tum erat, rerum potestati quodam-
modo quasi subjectæ. Hoc ex evolutis populi ipsius Romani,
qui supersunt, annalibus efficere conati sumus, aliisque per-
spicacioribus, quantum nostro acumini succederit, dijudican-
dum submittimus. Placet autem his adjungere argumenta
quædam ex DIONYSIO HALICARNASSENSI sumpta, ut nobis vi-
detur, eo magis probanda, quo clarius, ut speramus, cuique
hunc percurrenti historicum appareat, sincero ipsum flagrare
veritatis amore (2), & quamquam non plane errore carentem,
fæ-

præterea coloniam ita vivide effingit poeta parvam & pusillam,
ut oculis eam fere contempleris: Probe igitur HAMMARSKÖLD:
”Enligt Dionysius från Halikarnass bestod Evanders stad af några
kojor, tillräckliga att härbergera besättningen på tvänne skepp.
Om man beräknar denna besättnings antal efter den tarif, som
Homer uppgifver i Bæotien, II. II, så skulle hela Evanders säll-
skap bestå af 240 menniskor.” *Maronis Opera*, p. 421, not. 43.

2) DIONYSIUS, L. I, c. 66.

1) Legantur, quæ ipse dicit, L. I, c. 6, gratum simul animum &
memorem beneficiorum, quibus Romæ degens fuit usus, honeste
cupiens testari.

Tæpius tamen, ubi ceteri aut conturbentur aut somnient, ad rectum conjectura perspicendum sana valere mente, oreque, quod ipsa finxit Clio, cognita effari svavi & venusto. — Legimus igitur primum ab eo relatum, Albanos Romuli atque Remi auspiciis colonos habitatum venisse colles Palatinum & Saturnium (postea Capitolinum), Palantiumque muris esse cinctum, ὥστε λαβεῖν σχῆμα πόλεως τότε πρῶτον (v). Deinde commemorare adgressus bellum illud Tullo Hostilio imperante inter Albam excitatum & Romam insigne, cujus tanta ornata colorum varietate picturæque artificio spectanda nobis sistitur tabula, horrida, opaca, nitidis & collustratis prudentissime ita mixta referens, ut ipsam intuentis summa sit cum voluptate pastura animum, id ubique ponit in promptu, tenerima pectoris mollitie memores fuisse ambas suæ cognationis, animis mœstissimis erupturam impiam deplorasse belli rabiem, misereque inter matricem & colonos orti disfidii culpam ducum invidiæ & arrogantiae attribuisse (x). Memoria etiam hoc dignum narrat, a rege Romano legatos Albam esse missos de eo questum, quod foedus violassent Albani Romuli jam tempore cum suis colonis pactum & nefaria hos injuria affecissent (y). Hujus denique belli exitus, singulari scilicet illo Horatiorum & Curiatorum certamine finiti, etsi tam mirus est censendus, ut ipsius simile nec Græca nec Romana ullum offerat historia, neque ex posterioris ævi moribus facile explicetur.

v) L. I, c. 72. L. II, c. 2.

x) L. III, cc. 3-27. Cfr. L. I, c. 66.

y) L. III, c. 4.

cetur, in ipsa tamen horum populorum propinquitate haud minimam partem nitatur necesse est (z). — Quamobrem de hoc quidem dubitari non potest, quin suam proximam Romani ab Alba Longa duxerint originem. Cum autem dati huic rei luminis gratia optimo jure DIONYSIUM laudamus, haudquam pari conspiciamus applausu urbis recens conditæ, imperiique, quod moliturus esset Romulus immane & perpetuum, omnibus numeris absoluti muniendi gentisque togatæ legibus & vitæ institutis componendæ adumbrationem ab hoc eodem scriptore exquisita adeo arte factam, ut minime, quid Romulus fecerit, docuisse, sed cujusvis potius reipublicæ formam optimam effinxisse, videatur (a). Quod ex ea profectum est opinione, quæ ut per animos plurimorum Romanorum pervaserat, Catonis, Sempronii, cet. (b), ita ipsum quoque Dio-

NYSIUM

z) De miro hoc belli eventu historicus nostræ ætatis summus immortalique memoria colendus, JOHANNES VON MÜLLER, sic statuit: "Im Zweikampf der Horatier sind altnordische Sitten oder vielmehr uralte, die im Norden länger geblieben sind, kenntlich." *Vier und zwanzig Bücher allgem. Geschichteu besonders d. Europäischen Menschheit.* Upsala, 1812, 1 Th. p. 237.

a) L. II, cc. 14. 30.

b) L. I, c. 11. — "Tot virorum doctissimorum exemplum obfuerat Dionysio Halicarnasensi, viro acutissimo, ut urbem Romam jam inde ab initio ad Græcæ colonix morem descriptam, opibus inter Regem, Senatum & Populum, sapienter ad trutinam exæquatis, rei que publicæ partibus subtiliter constitutis egregie fundatam, tamquam in tabula picta exhiberet." HEYNE, *ad Æn. VII exc. IV.* — Fuit alia etiam causâ, cur libenter isti indulserit opinio-

NYSIUM induxit, Græcam scilicet esse populi Romani originem, neque initia principis urbium tam parva unquam habenda tamque obscura, atque vulgo erat traditum, sed e contrario in ipsa jam originis claritate & generosa stirpis indole futuræ magnitudinis haud incerta visa fuisse portenta (c). Longe igitur verius antiquissimam Romæ faciem, & tum temporis, cum Romulum terris abstulit Mavors pater, non nisi simplicem & valde incommutam, depingere nobis videtur OVIDIUS:

*Innixus hastæ pressos temone cruento
Impavidus conscendit equos Gradivus Et ictu
Verberis increpuit, pronumque per aëra lapsus
Constitit in summo nemorosi colle Palati,
Reddentemque suo jam regia jura Quiriti
Abstulit Iliaden (d).*

Sed

ni Dionysius. Voluit mitigare dolorem, quo potestati Romanorum subjecti libertatis amantissimi afficiebantur Græci, cum illis persuaderet non barbaris, sed hominibus a sua gente oriundis parendi necessitatem. Vide L. I, c. 5. "Cæcilius (Quintus Claudius) Quadrigarius mag zu viel gesucht haben, Latium griechisch darzustellen; er vermeinte, es dadurch, zu ehren. So verwendet der Halikarnasenser Dionysius *vielen Geist*, um zu zeigen, daß die Römer Griechen wären; er wollte zu verstehen geben, daß die Weltherrschaft in den Händen seiner Landsleute bliebe." v. MÜLLER, l. c. p. 124.

(c) L. I, c. 4, fq.

(d) *Metamorphoseon* XIV, 819, 199. Cfr. *Fassorum* I, 197 - 208.